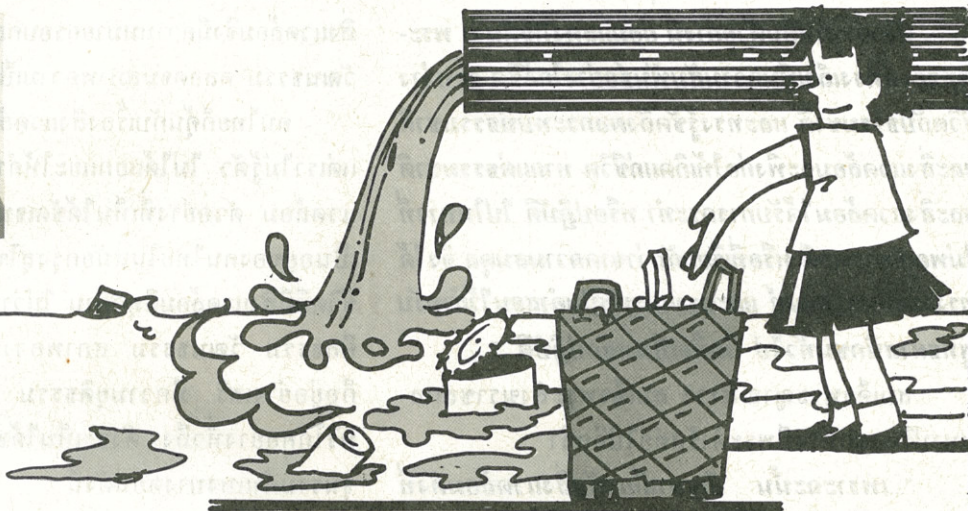

หน้าที่ในการรักษาภาวะแวดล้อมของประชาชน

* สออง ศรีนทุ

คำว่า "สิ่งแวดล้อม" ตามพจนานุกรม ฉบับของ
นายมานิต มานิตเจริญ แปลว่า ภาวะ เหตุการณ์ และ
ของ ที่มีอยู่รอบข้าง และคำว่า "อนุรักษ์" แปลว่าพิทักษ์
รักษาให้คงอยู่ในรูปเดิม หรือ ตามรักษา ป้องกัน ดังนั้น
คำว่า "อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม" ก็คือ การพิทักษ์รักษาภาวะ
แวดล้อมให้คงรูปเดิม หรือจะแปลว่า ตามรักษา ระวัง
ป้องกันภาวะแวดล้อม ก็ได้

คำว่า "สิ่งแวดล้อม" นี้ ไม่ใช่คำใหม่ที่เพิ่งจะกล่าว
ขวัญกันในสองสามปีนี้ ความจริงแล้วเป็นเรื่องเก่ามาก
จนเรา ๆ ท่าน ๆ กาดไม่ถึงทีเดียว เรื่องสิ่งแวดล้อมนี้ได้มี
การพูดถึงมาแล้วนับเป็นเวลาพัน ๆ ปี ดังพระดำรัสสมเด็จพระ
พระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาปริณายก
ซึ่งเป็นองค์ส่งมานุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุปถัมภ์ซึ่งได้พระราช-

ทานในการประชุมสัมมนาแนวทางบริหารด้านสิ่งแวดล้อม
ระดับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ณ ตึก สว. ธรรมนิเวศ
วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533
ดังจะได้เชิญเชิญบางตอนมาเล่าสู่ท่านผู้ฟัง ดังนี้

"...ในทางพระพุทธศาสนานั้น หากพิจารณาหลัก
พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้เป็นหลัก
ปฏิบัติสำหรับพระภิกษุสามเณรแล้ว ก็จะเห็นได้ว่า มีพระ-
วินัย หรือสิกขาบท จำนวนไม่น้อย ที่เป็นข้อปฏิบัติเพื่อ
การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพื่อป้องกันมิให้
สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมเสียหายเป็นต้นว่า

หลักพระวินัยที่ห้ามมิให้ภิกษุขุดดิน ตัดไม้ก่อไฟ
ผิงนอกโรงเรือน ย่อมเป็นการป้องกันมิให้ภิกษุตัดไม้
ทำลายป่า รวมตลอดไปถึงการเกิดขึ้นของอค์กภัย คือไฟป่า

* ประธานฝ่ายกฎหมายและสถานภาพสตรี สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์

โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ด้วย

หลักพระธรรมวินัยที่ห้ามไม่ให้ภิกษุสามเณรถ่ายเทของเสีย ของปฏิกูล ลงในน้ำ และพืชพันธุ์ของเขียว ตลอดถึงกำหนดให้พระภิกษุสามเณรมีเวจจกฏี คือ ห้องส้วม ก็ป้องกันอันตรายในทางสุขภาพอนามัย และเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมมิให้สกปรกเป็นพิษ กลายเป็นแหล่งเชื้อโรค และสิ่งอื่นไม่พึงปรารถนาต่าง ๆ

ดังกล่าวน่าเป็นตัวอย่างนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงเล็งเห็นความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ และทรงรู้ชัดถึงผลกระทบที่ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจะพึงก่อให้เกิดแก่ชีวิต หากแต่ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้รับการกระทำ หรือปฏิบัติ ไปในทางที่ไม่พอเหมาะพอดี หรือที่เรียกกันว่าขาดความสมดุล จึงได้ทรงวางเป็นกฎเกณฑ์ และทรงแนะนำเป็นคำสอนไว้สำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไป ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ..."

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาปรินายกทรงมีพระดำรัสต่อไปอีกว่า

"...เพราะฉะนั้น ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวถึงและกล่าวขวัญกันอยู่ในปัจจุบันนี้ จึงมิใช่เป็นเรื่องแปลกใหม่สำหรับพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธองค์ได้ทรงเล็งเห็น และได้ทรงชี้ให้ชาวพุทธได้รู้เห็นและปฏิบัติตามแล้วเป็นเวลานานพันปี อาจกล่าวได้ว่า พระพุทธองค์ทรงเป็นบุคคลแรกของโลกที่ทรงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ทั้งได้ทรงแสดงแนวทางในการป้องกันปัญหาดังกล่าวไว้ด้วย..."

เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนี้ บางท่านอาจจะแลเห็นภาพการตัดไม้ทำลายป่า เห็นภาพภูเขาเกลี้ยงโล้นเป็นลูก ๆ หรือเห็นภาพซุงเป็นพัน ๆ ต้น ลอยตามกระแสน้ำ กระแสน้ำโคลนยามเมื่อพายุไต้ฝุ่นพัดผ่าน เห็นภาพแม่น้ำล้นล้น ดินเงินเต็มไปด้วยสวะ น้ำเป็นสีดำข้นคล้ำเพราะความเน่า ส่งกลิ่นกระจาย แต่สิ่งแวดล้อมไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่นั้น หากหมายถึงภาวะ หรือสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา ซึ่งเปลืองอย่างง่าย ๆ ก็ว่า เมื่อลิ้มดาขึ้นมาดูโลก เราก็พบสิ่งแวดล้อมเสียแล้ว พุดง่าย ๆ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็น

สิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น

ท่านทั้งหลายคงเคยได้ยินคำพูดที่ว่า "เด็กคนนี้เสียคนเพราะสิ่งแวดล้อมไม่ดี" หรือ "เด็กคนนี้เก่งเพราะสิ่งแวดล้อมดีตัวของเขาค่ะ" ทั้งนั้น" คำพูดเช่นนี้ทำให้มองภาพสิ่งแวดล้อมตัวเด็กเป็นภาพของบิดามารดาญาติพี่น้องฐานะความเป็นอยู่ทางบ้านดี มีศีลธรรม วัฒนธรรม จึงทำให้เด็กเป็นคนดี ถ้าตรงข้าม เด็กก็จะเสียไป ฉะนั้น คำว่าสิ่งแวดล้อมจึงมีความหมายครอบคลุมถึงทุกด้าน ศีลธรรม วัฒนธรรม ตลอดจนสภาพความเป็นอยู่อันเป็นวัตรธรรม

คนไทยก็คุ้นกับเรื่องสิ่งแวดล้อมมาหลายชั่วอายุคน แต่เราไม่รู้ตัว ไม่ได้แยกแยะให้คำจำกัดความว่าเป็นสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นชีวิตที่มีสิ่งแวดล้อมดีทุกด้าน ไม่ว่าทางด้านจารีตประเพณี ศีลธรรม วัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่ของพลเมืองก็อยู่อย่างเสรี มีความยุติธรรม มีการดูแลสิ่งอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ดังจะเห็นได้จากศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงบางตอนดังนี้

"...เมื่อชั่วพ่อกู กูบ่เอาแม่พ่อกู กูบ่เอาแม่แม่กู..."

แสดงให้เห็นความกตัญญูรู้คุณอันเป็นวัฒนธรรมที่ดีงาม

"...เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว..." แสดงว่าบ้านเมืองอุดมสมบูรณ์ สิ่งแวดล้อมไม่มีสารพิษ

"...เจ้าเมืองบ่อเอจากอบในไพร่รู้ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า..." มีการค้าอย่างเสรี บ้านเมืองไม่เก็บภาษี

"...ไพร่ฟ้าหน้าใส ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล ล้มหายตายกว่า เหย้าเรือนพ่อเชื้อเลือดค้ำมันข้างขอ ลูกเมียเสียข้าว ไพร่ฟ้าข้าไท ปาหมากป่าพลูพ่อเข้มน ไว่แก่ลูกมันสิ้น..." ดูแลถึงทรัพย์สินมรดกอันเป็นขบวนการยุติธรรม

"...ไพร่ฟ้าลูกเจ้าลูกขุน มิแลผิดแผกแสกกว้างกัน สวนดูแท้แล้ว จึงแล่งความแก่ข้าด้วยข้อบ่อเข้าผู้ลัก มักผู้ช่อน..." นี่ก็เป็นขบวนการยุติธรรมอีกอย่างหนึ่ง

"...สร้างป่าหมากป่าพลูทั่วเมืองนี้ทุกแห่ง ป่าพร้าว

ก็หลายในเมืองนี้ ปลาตายก็หลายในเมืองนี้ หมากม่วงก็หลายในเมืองนี้ หมากขามก็หลายในเมืองนี้ ใครสร้างได้ไว้แก่นัน..." บ้านเมืองสมบูรณ์ดี ดินดี ปลูกอะไรก็งาม ใครปลูกก็ให้แก่นันนั้น แสดงว่าสิ่งแวดล้อมดีเหลือเกิน ขยันทำไร่ทำสวน คงจะไม่มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าของคนอื่น

"...กลางเมืองสุโขทัยนี้มีตระพังโพย สีใส กินดี ดั่งกินแม่โขงเมื่อแล้ง..." ข้อนี้เป็นการดูแลการสาธารณสุข-โรค ให้มีน้ำใสสะอาดไว้บริโภคทั่วถึงกัน

"...คนในเมืองสุโขทัยนี้ มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน..." ชาวสุโขทัยสมัยนั้น ใจบุญสุนทาน แสดงว่าอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีมาก

เราพูดถึงสมัยสุโขทัยมากแล้ว ให้เรากลับมาพูดถึงสมัยรัตนโกสินทร์เสียที่ว่ามี การดูแลเอาใจใส่เรื่องสิ่งแวดล้อมประการใดบ้าง เป็นที่ทราบกันดีว่า ขณะนี้ประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ต่างก็แสดงความวิตกห่วงใยเป็นกังวลกับสิ่งแวดล้อม กับมลภาวะที่เป็นพิษของน้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำในแม่น้ำลำคลอง ในบ่อ ในบึง แม่น้ำในทะเลสาป รวมไปถึงมลภาวะเป็นพิษบนพื้นดิน และในอากาศ ต่างก็พากันห่วงใยเรื่องการตัดไม้ ทำลายป่า การสูญเสียที่ดินทางเกษตรกรรม ขยะมูลฝอยที่นับวันนับแต่จะเป็นพิษ ฝนกรด กับมันดภาพรังสี และสภาพที่ดินอันเคยอุดมสมบูรณ์ กลับเปลี่ยนสภาพเป็นทะเลทราย

เข่าว่ากันว่า โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ มีเปลือก คือมีชั้นของบรรยากาศห่อหุ้มอยู่โดยรอบหน้าประมาณ 15 กิโลเมตร ชั้นของบรรยากาศที่วุ่นๆ ก็มีไนโตรเจน ออกซิเจน ไอน้ำ รวมตลอดถึงฝุ่นละออง พอเจอกับควันท้าควันทัว หรือมลพิษจากโรงงานเข้า ก็กลายเป็นพิษต่อร่างกาย หัวใจเต้นเร็ว ปวดศีรษะ คลื่นไส้ เพลีย อาเจียร หมดสติ หรือตายในที่สด

เมื่อได้รู้เรื่องพิษภัยของสิ่งแวดล้อมขนาดนี้ ทำให้ออกคิดไม่ได้ว่า ทำไมหนอคนโบราณท่านถึงได้ห่วงใยสภาพความเป็นอยู่ของพลเมือง ก็ทำไมกรุงรัตนโกสินทร์

นี้จะไม่มีคนห่วงใยทีเดียวหรือ ข้างปล่อยให้มีการตัดไม้ทำลายป่า ปล่อยให้ทิ้งสิ่งสกปรกโสโครกลงในแม่น้ำ ลำคลองจนแม่น้ำลำคลองทั่วบ้านทั่วเมืองเน่าเหม็น ปล่อยให้สารพิษสารพัดพิษปนเปื้อนในอาหาร ในยารักษาโรคเล่า ก็มีสิ่งเจือปนร้าย ๆ กินเข้าไปแทนที่จะหาย กลับตายไปเลย สนามกอล์ฟแต่ละสนามก็ใส่ยาฆ่าแมลงลงไป ในสนามให้หญ้าเขียวชะอุ่มเหมือนปูลาดด้วยพรม ใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์มากมายจนแทรกซึมลงไปดิน แล้วพิษนั้นจะไปไหนถ้าไม่ซึมลึกลงไปสาหร่ายน้ำ แล้วก็ไหลไปตามแม่น้ำลำธาร ในเมืองเล่า ก็มีขบวนการพาหะสาร พัดแบบ วิ่งเร็วเป็นลมพัด ปล่อยควันดำ ควันขาว ไข่มอง ด้านยาเสพติดทั้งกินทั้งฉีด ทั้งดม ก็ระบาดไปทั่ว ทำไมไม่มีกฎหมายควบคุมบ้างหรือ

คำตอบก็คือมีกฎหมายควบคุมมากมายหลายฉบับ และมีมานานแล้วด้วย แต่ในกฎหมายเหล่านั้นไม่ได้ใช้คำว่า "สิ่งแวดล้อม" และไม่ได้เน้นเป็นประเด็นสำคัญโดดเด่นขึ้นมา ทำให้เข้าใจว่าไม่มีกฎหมายควบคุมเลย

ในประเทศบ้านเมืองของเรา มีกฎหมายฉบับหนึ่งสำคัญมาก ถึงขนาดที่ว่า ถ้ามีกฎหมายอื่นขัดแย้งกับกฎหมายฉบับนี้แล้ว กฎหมายนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้ทันที กฎหมายนั้นก็คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญ อันเป็นแม่บทของกฎหมายทั้งหลายทั้งปวงของเรา จะขอยกมากล่าวบางตอน ดังนี้

มาตรา 1 ประเทศไทย เป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้-แสดงว่าผืนแผ่นดินไทยนี้ใครจะมาอ้างเป็นเจ้าของไม่ได้ จะแบ่งว่าภาคไหนเป็นของคนโน้น ภาคนี้เป็นของคนนี้ไม่ได้

มาตรา 33 สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครองขอบเขตแห่งสิทธิ และการจำกัดสิทธิ เช่นว่านีย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ

หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อการพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องใช้คำทดแทนภายในเวลาอันควรเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชน ในขณะที่เดียวกันก็คุ้มครองสิทธิของบ้านเมืองในอันที่จะจัดทำผังเมือง หรือ ทำสาธารณประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งแน่นอนที่สุดว่าจะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หรือ สภาพของบ้านเมือง

มาตรา 64 รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา 65 รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม และพึงจัดสิ่งที่เป็นพิษที่ทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน-ทั้งสองข้อนี้ ชัดแล้วว่า มีการห่วงใยในวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมตลอดเวลาแต่ไม่ได้ใช้คำว่า “สิ่งแวดล้อม”

นอกจากกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้ว เราก็ควรดูกฎหมายในชีวิตประจำวัน คือกฎหมายแพ่ง และกฎหมายอาญาว่ามีบ้างหรือเปล่า ข้อความที่แสดงว่าห่วงใยสิ่งแวดล้อม

ในกฎหมายแพ่ง ก็มีไว้ไม่น้อยที่เกี่ยวเนื่องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น

มาตรา 4 อันกฎหมายนั้น ท่านว่าต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น เมื่อใดไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ท่านให้วินิจฉัยคดีนั้นตามคลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น-นี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งถ้าเป็นไปได้ด้วยดี มีวัฒนธรรม ก็แสดงว่าสิ่งแวดล้อมดีไปด้วย

มาตรา 1304 สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น รวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

1. ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอันตามกฎหมายที่ดิน

2. ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่าที่ชายดิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

3. ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงอาหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์

มาตรา 1305 ทรัพย์สินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้น จะโอนแก่กันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเฉพาะ หรือพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 1306 ท่านห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับแผ่นดินในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

มาตรา 1335 ภายในบังคับบทกฎหมายในประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ท่านว่าแดนแห่งกรรมสิทธิในที่ดินนั้นกินทั้งเหนือพื้นดิน และได้พื้นดินด้วย

มาตรา 1339 เจ้าของที่ดินจำต้องรับน้ำซึ่งไหลตามธรรมชาติจากที่ดินสูงมาในที่ดินของตน

น้ำไหลตามธรรมชาติมายังที่ดินต่ำและจำเป็นแก่ที่ดินนั้นใช้ ท่านว่าเจ้าของที่ดินซึ่งอยู่สูงกว่า จะกันเอาไว้ได้เพียงที่จำเป็นแก่ที่ดินของตน

มาตรา 1341 ท่านมิให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ทำหลังคา หรือการปลูกสร้างอย่างอื่นซึ่งทำให้น้ำฝนตกลงยังทรัพย์สินซึ่งอยู่ติดต่อกัน

มาตรา 1342 บ่อ สระ หลุมรับน้ำโสโครก หรือหลุมรับปัส หรือขยะมูลฝอยนั้น ท่านว่าจะขุดในระยะสองเมตรจากแนวเขตที่ดินไม่ได้

มาตรา 1347 เจ้าของที่ดินอาจตัดรากไม้ซึ่งรุกเข้ามาจากที่ดินติดต่อกัน และเอาไว้เสีย ถ้ากิ่งไม้ขึ้นเข้ามา เมื่อเจ้าของที่ดินได้บอกผู้ครอบครองที่ดินติดต่อกันให้ตัดภายในเวลาอันสมควรแล้ว แต่ผู้นั้นไม่ตัด ท่านว่าเจ้าของที่ดินตัดเอาเสียได้

บทบัญญัติในกฎหมายแพ่งที่กล่าวแล้ว ล้วนแต่มุ่งหมายจะพิทักษ์รักษาสภาพแห่งดินและสิทธิเกี่ยวกับดินดังกล่าว มิให้มีการบุกรุก ละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน ส่วนกฎหมายอาญาที่จะกล่าวต่อไปนั้นก็จะเป็นบทบัญญัติที่

ย้าในเรื่องเหล่านี้ ผู้ใดเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ๆ นึกอยากจะทำอะไร ก็ทำตามใจ ก็จะต้องมีโทษทางอาญา อาทิ

มาตรา 228 ผู้ใดทำการด้วยประการใด ๆ ให้เกิดอุทกภัย หรือเพื่อให้เกิดขัดข้องแก่การใช้น้ำซึ่งเป็นสาธารณูปโภค ถ้าการกระทำนั้นน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่น หรือทรัพย์สินของผู้อื่น ข้อนี้นี้มีโทษจำคุก

มาตรา 229 ผู้ใดกระทำความด้วยประการใด ๆ ให้ทางสาธารณะ ประตุน้ำ ทำนบ เขื่อน อันเป็นส่วนของสาธารณะ หรือที่ขึ้นลงของอากาศยาน อยู่ในลักษณะอันน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่การจราจร-ข้อนี้นี้มีโทษจำคุกเช่นเดียวกัน

มาตรา 236 ผู้ใดปลอมปนอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภค บริโภคอื่นใด เพื่อบุคคลอื่นเสพย์ หรือใช้ และการปลอมปนนั้นน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือจำหน่าย หรือเสนอขาย สิ่งเช่นว่านั้นเพื่อบุคคลอื่นเสพย์หรือใช้-ข้อนี้นี้มีโทษจำคุก แต่ก็เป็นที่น่าวิตกที่ขณะนี้สารพิษที่ปนเปื้อนในอาหาร ในขนมสำหรับเด็กมีมากเหลือเกิน

มาตรา 237 ผู้ใดเอาของที่มีพิษ หรือสิ่งอื่น ที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ เจือลงในอาหาร หรือในน้ำ ซึ่งมีอยู่ในบ่อ สระ หรือที่ขังน้ำใด ๆ และอาหาร หรือน้ำนั้นได้มีอยู่ใน หรือ จัดไว้เพื่อประชาชนบริโภค-ข้อนี้นี้ก็มีโทษจำคุก ซึ่งก็น่าจำคุกให้หนัก ๆ เพราะเป็นการทำลายชีวิตหมู่ทีเดียว

มาตรา 370 ผู้ใดส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึงโดยไม่มีเหตุอันสมควรจนทำให้ประชาชนตกใจ หรือเดือดร้อน ต้องวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท-ข้อนี้นี้โทษเบา เพียงแต่ปรับเท่านั้น แต่ถ้าผู้ใดที่อยู่ใกล้โรงงาน หรืออยู่ใกล้ที่กำลังก่อสร้างสูง ๆ ก็จะรู้สึกถึงเสียงที่รบกวนประสาทอย่างหนัก

มาตรา 375 ผู้ใดทำให้ทางระบายน้ำ ร่องน้ำ หรือท่อระบายของโสโครกอันเป็นสิ่งสาธารณะเกิดขัดข้อง หรือไม่สะดวก ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา 380 ผู้ใดทำให้เกิดปฏิกูลแก่ในบ่อ สระ

หรือที่ขังน้ำอันมีไว้สำหรับประชาชนใช้สอย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มีอีกมาตราหนึ่งที่ได้คุ้มครองสภาพสิ่งแวดล้อมด้านศีลธรรม วัฒนธรรมโดยตรง นั่นก็คือ

มาตรา 287 ผู้ใด

1. เพื่อความประสงค์แห่งการค้า หรือโดยการค้า เพื่อการแจกจ่าย หรือเพื่อการแสดงออกแก่ประชาชน ทำ ผลิต มีไว้ นำเข้า หรือยังให้นำเข้า ในราชอาณาจักรส่งออก หรือยังให้ส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พา หรือยังให้พาไป หรือทำให้แพร่หลายโดยประการใด ๆ ซึ่งเอกสาร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ หรือสิ่งอื่นใดอันลามก

2. ประกอบการค้า หรือมีส่วน หรือเข้ามาเกี่ยวข้องในการค้าเกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว จำแจก หรือแสดงออกแก่ประชาชน หรือให้เช่า วัตถุ หรือสิ่งของเช่นว่านั้น

3. เพื่อจะช่วยให้การทำให้แพร่หลาย หรือการค้า วัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าว โฆษณา หรือโฆษณา โดยประการใด ๆ ว่ามีบุคคลกระทำการอันเป็นความผิดตามมาตรานี้ หรือโฆษณา หรือโฆษณาว่าวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้วจะหาได้จากบุคคลใด หรือโดยวิธีใด-ความผิดนี้มีโทษจำคุกและปรับทั้งสองอย่าง

นอกจากกฎหมายแพ่ง และ กฎหมายอาญาที่กล่าวแล้ว ก็ยังมีกฎหมายอีก 6-7 ฉบับ ซึ่งล้วนแต่แสดงว่า ได้มีความห่วงใยในสิ่ง หรือสภาพแวดล้อมไม่น้อย อาทิ

พ.ศ. 2484 มีพระราชบัญญัติควบคุมการขุดหาน

พ.ศ. 2495 มีพระราชบัญญัติสำคัญออกใช้ คือ

พระราชบัญญัติสุขภาพบาล มีหน้าที่มากมายถึง 20 ประการ เช่น ให้มีและบำรุงทางน้ำทางบก ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ รักษาความสะอาดของถนน ทางเดินและที่สาธารณะ การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันและระงับโรคติดต่อ ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปาให้มี

โรงฆ่าสัตว์ ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม ให้มี
สุสาน และฌาปนสถาน ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือ
แสงสว่างโดยวิธีอื่น ป้องกันและระงับสาธารณภัย ให้มี
เครื่องใช้ในการดับเพลิง ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการ
พิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้ ส่งเสริมให้ราษฎรได้รับการศึกษา
อบรม บำรุงและส่งเสริมการทำการมหากินของราษฎร
ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ
สวนสาธารณะ สวนสัตว์ ตลอดจนสถานที่ประชุมอบรม
ราษฎร การส่งเสริมศาสนาและศีลธรรม การสาธารณูปการ
การพาณิชย์ กิจการอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ราษฎร
และท้องถิ่น หรือกิจการอื่นซึ่งกฎหมายบัญญัติให้เป็น
กิจการของสุขาภิบาล

กฎหมายฉบับนี้ไม่ใช่คำว่า “สภาพหรือสิ่งแวดล้อม”
แต่เนื้อหาสาระเป็นการพิทักษ์หรือนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
อย่างกว้างขวางและแนบเนียนอย่างมาก นอกจากนั้น
ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่มีความหมายเช่นนี้ เช่น
พ.ศ. 2495 มีพระราชบัญญัติป้องกันและระงับ
อัคคีภัย และยังมีกฎกระทรวงบอวิธีเก็บรักษาในที่
ปลอดภัยซึ่งอาจเกิดอันตราย เช่น แอลกอฮอล์ อีเทอร์
ฟอสฟอรัส เป็นต้น

พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติเทศบาล มีหน้าที่ทำนอง
เดียวกับสุขาภิบาล

พ.ศ. 2503 มีพระราชบัญญัติรักษาความสะอาด
และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง กฎหมาย
ฉบับนี้คืออย่างมากในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือออก
เป็นกฎหมายห้ามไม่ให้กระทำการหลายต่อหลายอย่าง
เช่น การอาบน้ำ หรือซักผ้าบนถนนหรือในที่สาธารณะ
ห้ามปิดประกาศโฆษณาในที่สาธารณะ ห้ามขีดเขียนชื่อ-
ความ หรือภาพบนรั้ว กำแพง ผนังอาคาร ต้นไม้ หรือ
สิ่งใด ๆ ในที่สาธารณะ ห้ามติดตั้ง ดาก วาง แวน
สิ่งใด ๆ ในที่สาธารณะ และห้ามแม้กระทั่งปล่อยให้พืช
ต้นไม้ หญ้า ขึ้นกรูกรัง

ไม่ใช่เพียงเท่านั้น ยังมีข้อห้ามอีกหลายอย่างซึ่ง
แสดงให้เห็นความรอบคอบของกฎหมายฉบับนี้กล่าวคือ

- ห้ามเล่นว้าว ฟุตบอล ตะกร้อ หรือเล่นกีฬา
อย่างใด ๆ ในถนน หรือที่สาธารณะ

- ห้ามเด็ดใบ ดอก หรือผล ของต้นไม้ในที่สาธารณะ

- ห้ามบ้วน สั่ง หรือถ่มน้ำลาย น้ำมูก น้ำหมาก
เสมหะ เทหรือทิ้งสิ่งใด ๆ ลงบนถนน หรือลงบนพื้นรถ
หรือเรือสาธารณะ โรงมหรสพ ร้านค้า หรือสถานใด ๆ ที่
ประชาชนมีสิทธิเข้าไปหรือลง ณ ที่ใด ๆ ในสถานสาธารณะ

- ห้ามถ่ายอุจจาระ หรือปัสสาวะลงบนถนน หรือ
ในที่ใด ๆ ในสถานสาธารณะ หรือที่ซึ่งเห็นได้จากถนน
หรือสถานสาธารณะ หรือลงในแม่น้ำ

- ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และปั๊มน้ำมัน ต้องมี
ส้วม อย่างนี้เป็นต้น

ยังมีกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง
คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
แห่งชาติ พ.ศ. 2518 ทำให้เราได้รู้ว่าอะไรคือคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม กฎหมายนี้กำหนดให้มีคณะกรรมการสิ่ง-
แวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งแสดงว่าสิ่งแวดล้อมในบ้านเรา
มิได้ถูกละเลย หากมีคนดูแลไม่แพ้สมัยพ่อขุนรามคำแหง

คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่มากมายหลาย
อย่าง ส่วนมากเป็นเรื่อง “เสนอ” เช่น เสนออนุโยบาย
เสนอความเห็น เสนอแผนพัฒนา และเสนอแนะมาตรฐาน
สิ่งแวดล้อม และเรื่องอื่น ๆ อีกหลายสิบอย่างทั้งยังตั้ง
พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอีกหลายด้าน ออกกฎกระทรวง
ออกประกาศกำหนดวิธีการวัดไอเสีย วัดระดับ
เสียงจากรถยนต์ กำหนดวัดคุณภาพในอากาศ กำหนด
คุณภาพน้ำทะเล น้ำในแหล่งน้ำผิวดิน คุณภาพน้ำทิ้ง
จากอาคาร

กฎหมายที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นกฎหมายที่ออกใช้ใน
ปัจจุบัน เป็นที่น่าเสียดายที่คนไทยเราจะเละเลอะและหลงลืม
กฎหมายสำคัญฉบับหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่หลงลืมหรือละเลยเสีย
แล้ว สภาพบ้านเมืองของเราคงดีกว่านี้แน่ อย่างน้อยก็ทำ
ให้การตัดไม้ทำลายป่าเบาบางลง ที่ดินเกษตรกรรมก็คงมี
อยู่มากกว่านี้ กฎหมายฉบับนั้นก็คือ

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยวิธีรักษามลภาวะ

ที่ 2 เรื่อง การป้องกันภัยที่จะบังเกิดแก่ชาติซึ่งออกในสมัยท่านจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี มีความน่าจดจำรายละเอียดอย่างยิ่ง ดังจะขอคัดข้อความมาเล่าสู่ท่านผู้ฟังโดยย่อ ดังนี้

1. ประชาชาติไทยต้องไม่ประกอบกิจการใด ๆ โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ และความปลอดภัยของชาติ

2. ประชาชาติไทยต้องไม่เปิดเผยสิ่งที่อาจเป็นผลเสียหายแก่ชาติ ให้ชนต่างชาติล่วงรู้เลยเป็นอันขาด การกระทำเช่นนั้น เป็นการทรยศต่อชาติ

3. คนชาติไทยต้องไม่ทำตนเป็นตัวแทน หรือเป็นปากเสียงของต่างชาติ โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติไทย ต้องไม่ออกเสียง หรือแสดงตนเข้าข้างต่างชาติ ในกรณีที่เป็นปัญหาระหว่างชาติการกระทำเช่นนั้นเป็นการทรยศต่อชาติ

4. ประชาชาติไทยต้องไม่เอาอย่างซื้อขายที่ดินแทนชนต่างชาติในทางที่เป็นภัยแก่ชาติ การกระทำเช่นนั้นเป็นการทรยศต่อชาติ

5. เมื่อปรากฏว่ามีผู้หนึ่งผู้ใดทรยศต่อชาติ เป็น

หน้าที่ของชาวไทยต้องเอาใจใส่ รับผิดชอบต่อเหตุนี้

จากจำนวนกฎหมายดังกล่าว สภาพแวดล้อมในบ้านเราไม่น่าที่จะเสื่อมโทรมถึงเพียงนี้ อย่างไรก็ตามเราไม่น่าจะคิดว่า เจ้าหน้าที่บ้านเมืองของเราไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยเคร่งครัดปล่อยให้มีการปฏิบัติผิดกฎหมายอยู่เรื่อย ๆ ตรงข้าม น่าจะคิดว่า กำลังของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองของเรามีน้อยไม่เพียงพอ เพราะฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของพวกเราชาวบ้าน จะต้องช่วยกันบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม ไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ผิดกฎหมาย ช่วยอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้มีจิตสำนึกในเรื่องนี้ บ้านเมืองของเราจึงจะมีสภาพแวดล้อมที่ดีมีสุขภาพอนามัยดีทั่วกัน และที่สำคัญรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ยังทันสมัยโดยการกำหนดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไว้แตกต่างกับรัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ผ่านมา โดยกำหนดไว้ในมาตรา 58 ว่า **“บุคคลมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ”** เช่นนี้ท่านทั้งหลายจะละเลยหน้าที่หรือจะช่วยกันปลูกฝังลูกหลานเพื่อประโยชน์ของชาติบ้านเมือง ☐ ☒